

Náboženský život v lokálnej komunite: etnografická prípadová štúdia Spoločenstva modliacich sa matiek a podomovej návštevy Panny Márie

(Religious Life in the Local Community: An Ethnographic Case Study of the Association of Praying Mothers and the Doorstep Visitation of the Virgin Mary)

SILVIA STRAKOVÁ, MICHAL UHRIN

DOI: <https://doi.org/10.31577/SN.2026.1.04> © 2026, Silvia Straková, Michal Uhrin
This work is open access licensed under the Creative Commons

Silvia Straková, Katedra archeológie a kultúrnej antropológie, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Gondova 2, 811 02, Bratislava 1; e-mail: strakova121@uniba.sk
Michal Uhrin, Katedra archeológie a kultúrnej antropológie, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Gondova 2, 811 02, Bratislava 1; e-mail: michal.uhrin@uniba.sk

The paper focuses on the analysis of religious life in a particular village in Central Slovakia. The empirical data analysed in the study come from ethnographic field research conducted in a village with a predominantly Roman Catholic population. The study focuses on the activities of the Association of Praying Mothers / Moms in Prayer, a religious initiative for women that represents a significant form of lay religious participation. In addition to this organised form of religiosity, the paper analyses another local religious practice: the exchange of a statue of the so-called doorstep Virgin Mary (the community of the Virgin Mary's doorstep visitation) among individual families in the village. We pay special attention to these two rituals and ritualised religious practices, especially their cultural and social dimensions and potential impact on social relations and cohesion among members of the local community. The research findings indicate that religious practices within the community significantly influence the development and preservation of interpersonal relationships. This paper provides insights into certain religious practices as essential components of community life and as mechanisms for strengthening emotional, religious, and social bonds among members of the religious community.

Keywords: religion, ritual, ethnography, Moms in prayer, community of the doorstep visitation of the Virgin Mary, Virgin Mary, Marian devotion

How to cite: Straková, S., Uhrin, M. (2026). Náboženský život v lokálnej komunite: etnografická prípadová štúdia Spoločenstva modliacich sa matiek a podomovej návštevy Panny Márie. *Slovenský národopis* 74(1), 58–79.
<https://doi.org/10.31577/SN.2026.1.04>

Úvod

Téma náboženského života predstavuje pre etnológiu a sociokultúrnu antropológiu nielen klasický (Durkheim 1976[1915]; Malinowski, 1948; Rappaport, 1999; Turner, 1970), ale aj stále aktuálny predmet výskumu (Bell, 1997; Kundt, 2015; White, 2021; Whitehouse, 2021; Xygalatas, 2024). Rovnako aj pre etnológiu na Slovensku predstavuje náboženstvo fenomén, ktorému je venovaná značná pozornosť, a to z rozmanitých teoretických aj metodologických perspektív. Bádateľia vykonávajú výskum zväčša, avšak nie nevyhnutne, v malých lokálnych spoločnostiach (Bahna, 2019; Beňušková, 2004; Bužeková, 2009; Jerotijević, 2015; Mentel, 2022; Maňo & Xygalatas, 2022). Výsledky klasických aj súčasných výskumov presvedčivo dokazujú, že kolektívne aj individuálne rituály a ritualizované aktivity predstavujú dôležitú súčasť života každého náboženského spoločenstva.

Viacere výskumy rovnako ukazujú, že náboženstvo a rituály majú potenciál podporovať kooperáciu, prosocialitu, súdržnosť, teda sociálnu kohéziu skupín. Pozitívny vplyv náboženstva a rituálov na tieto aspekty existencie náboženských skupín je nielen klasickou témou (Durkheim, 1976[1915]; Rappaport, 1999), ale stále aktuálnym výskumným problémom (Xygalatas, 2024; Whitehouse, 2021). Mnohé súčasné výskumy naprieč rozmanitými kultúrami a náboženstvami celého sveta ukazujú pozitívny vplyv rituálov na kooperáciu, prosocialitu a sociálnu kohéziu (Maňo & Xygalatas, 2022; Mentel, 2022; Sosis & Ruffle, 2003; Xygalatas, 2013; Xygalatas a kol., 2021). Výnimku v tomto zmysle nepredstavuje ani rurálne prostredie na Slovensku (Uhrin, 2020a, 2020b, 2026; Uhrin & Bužeková, 2022; Uhrin & Horák, 2023). Zdieľané náboženské aktivity, rituály a náboženské sociálne normy posilňujú sociálnu kohéziu skupiny, ktorá ich zdieľa a sú účinným nástrojom na podporu vnútroskupinovej solidarity a spolupráce (Uhrin & Horák, 2023, s. 430; tiež Henrich & Henrich, 2007; Norenzayan, 2013; Richerson, 2013; Xygalatas a kol., 2023). V kontexte kresťanstva to môžu byť kolektívne rituály a ritualizované aktivity, ako je účasť na nedeľnej bohoslužbe alebo cirkevných svadbách, kolektívne modlitby za zosnulých a cirkevné pohreby, modlitby ruženca alebo novény, ktoré prispievajú k budovaniu sociálnej súdržnosti, kooperácie a v neposlednom rade podporujú sociálne vzťahy medzi členmi náboženských skupín (Uhrin & Horák, 2023, s. 440-441; Uhrin & Bužeková, 2022; Uhrin et al., 2024; pre širší kontext tiež Maňo & Xygalatas, 2022; Sosis, 2003; Sosis & Ruffle, 2003).

Cieľom textu je analyzovať vybrané aspekty náboženského života v konkrétnej obci na strednom Slovensku. Osobitnú pozornosť venujeme rituálnym a ritualizovaným náboženským praktikám, a to predovšetkým ich kultúrnemu a sociálnemu rozmeru a potenciálnemu vplyvu na sociálne vzťahy a súdržnosť členov lokálneho spoločenstva. Empirické údaje analyzované v štúdiu pochádzajú z terénneho etnografického výskumu, ktorý sme realizovali v obci s dominantným zastúpením rímskokatolíckej populácie. V nadväznosti na spomenuté ciele je kľúčovým predmetom skúmania v príspevku činnosť spoločenstva modliacich sa matiek – náboženskej iniciatívy žien, ktorá predstavuje významnú formu laickej religióznej participácie (Nichols, 2013; Fuller, 2009). Okrem tejto organizovanej formy religiozity sa príspevok venuje aj ďalšej náboženskej

praktike, ktorou je vymieňanie sochy tzv. „podomovej“, „putovnej“ či „zázračnej“ Panny Márie medzi jednotlivými rodinami žijúcimi v obci (Združenie zázračnej medaily, 2026a, 2026b; tiež Aladel, 2024 [1880]; Pelikan, 1996; Poole, 1999).¹

Príspevok sa nebude v kontexte fenoménu Panny Márie primárne zaoberať problematikou mariánskych zjavení, ani mariánskymi pútnickými miestami, ktorým je však v kontexte sociokultúrnej antropológie a etnológie na Slovensku venovaná významná pozornosť (Bahna, 2024, 2025; Bocánová, 2023; Judák et al., 2022; Kontriková Šusteková, 2023; Krogmann et al., 2017; Majo, 2019; Mentel, 2025; Serdziuk, 2024; Zachar Podolinská, 2018, 2019a, 2019b, 2021, 2025). Pozornosť budeme venovať skôr sociálnym, kultúrnym a rituálnym aspektom praktiky vymieňania „putovnej“ Panny Márie, ktoré rovnako predstavujú dôležitú oblasť výskumu. Tento článok je predovšetkým empirickou štúdiou, založenou na kvalitatívnom etnografickom výskume, a preto je jeho cieľom najmä opísať vybrané sociokultúrne javy a analyzovať etnografické údaje so zameraním na vyššie zmienené fenomény s odkazom na vybrané odborné práce a koncepty.

Etnografický kontext, metodologické a etické aspekty výskumu

Terénny výskum, ktorého výsledky sú prezentované v tejto štúdii, sa uskutočnil v letných mesiacoch roku 2024 v obci, ktorá patrí do Žilinského kraja v regióne Turiec. V súčasnosti má obec 1 760 obyvateľov, pričom z hľadiska vierovyznania sa 1076 obyvateľov hlási k rímskokatolíckemu vierovyznaniu, k evanjelickej cirkvi augsburského vierovyznania sa hlási 121 obyvateľov a bez vierovyznania je 475 obyvateľov (Štatistický úrad Slovenskej republiky, n.d.). Etnografický výskum pozostával z rozhovorov s dvanástimi ženami a deviatimi mužmi. Výber respondentov bol v počiatku výskumu náhodný, pričom neskôr sme zámerne oslovovali respondentov pred začiatkom či na konci náboženských rituálov. V ďalších fázach výber prebiehal najmä prostredníctvom metódy snehovej gule (*snowball sampling*). Táto metóda patrí do kategórie stratégií takzvaného nepravdepodobnostného výberu výskumnej vzorky. Jednou z primárnych charakteristík metódy snehovej gule je požiadanie niekoľkých kľúčových účastníkov výskumu, aby odporučili niekoho, koho poznajú a s kým by mohol etnograf urobiť ďalší rozhovor (Berg, 2001, s. 33; Bernard, 2006, s. 192–193; Štefanec & Uhrin, 2024, s. 20).

V priebehu výskumu boli zámerne pre etnografické interview vybrané len členky spoločenstva modliacich sa matiek a spoločenstva zázračnej Panny Márie, ako aj rímskokatolícky farár pôsobiaci v lokalite výskumu. Sedemnást účastníkov výskumu sa identifikovalo ako rímski katolíci a štyria ako evanjelici.² Zo spoločenstva

1 Vo výrokoch účastníkov výskumu sa objavujú všetky tri pomenovania, preto aj v texte niekedy používame všetky tri označenia. Oficiálny názov praktiky znie: Podomová návšteva Panny Márie (Združenie zázračnej medaily, 2026a). Účastníci výskumu však oficiálny názov používajú len v ojedinelých prípadoch. Najčastejšie hovoria o spoločenstve podomovej, zázračnej či putovnej Panny Márie.

2 Z dôvodu témy článku a faktu, že obyvatelia obce hlásiaci sa k evanjelickej cirkvi augsburského vierovyznania navštevujú kostol v susednej obci a teda nebolo možné pozorovať ich náboženskú prax,

modliacich sa matiek sme vykonali interview s piatimi členkami. Vierovyznanie respondentov bolo určené na základe ich samoidentifikácie. Priemerný vek účastníkov výskumu bol šesťdesiatšesť rokov.

Výskumné otázky sa vzťahovali k reflexiám a reprezentáciám účastníkov výskumu k fenoménu súvisiacim s náboženstvom (napríklad účasť na náboženských rituáloch, individuálna náboženská prax, náboženské púte). Z tohto dôvodu bolo hlavnou metódou zberu dát etnografické interview. V priebehu výskumu sme vykonali primárne neštruktúrované a pološtruktúrované interview. Neštruktúrované interview sa využíva najmä počas dlhodobých terénnych výskumov a je preň charakteristické minimálne zasahovanie do výpovedí účastníkov výskumu. Cieľom pološtruktúrovaného interview je potom získať odpovede na určité typy otázok a vyjadrenia ku konkrétnym témam (Bernard, 2006, s. 203–205; Spradley, 1979, s. 60). Zúčastnené pozorovanie predstavovalo doplnkovú metódu zberu dát (Spradley, 1980). Využívali sme ho najmä s cieľom pozorovania rituálov, ako spoločné modlitby spoločenstva modliacich sa matiek či rímskokatolíckych bohoslužieb.

Z etického hľadiska sa výskum opieral o základné zásady etiky antropologického výskumu vymedzené Americkou antropologickou asociáciou (American Anthropological Association: statement on ethics, 2023) a Etickým kódexom Národopisnej spoločnosti Slovenska (Národopisná spoločnosť Slovenska, 2017). Pred začatím výskumu bol s jeho povahou, cieľmi a metódami oboznámený v lokalite pôsobiaci rímskokatolícky kňaz a zástupcovia obce. Účasť obyvateľov obce na výskume bola dobrovoľná, pričom pred začatím etnografických interview boli oboznámení s cieľmi, povahou a charakterom výskumu.³ Pri každom výroku účastníkov výskumu uvádzame aj kód, napríklad Damián-RK-1967. Meno bolo náhodne priradené účastníkom výskumu na základe rodovej samoidentifikácie. Nasledujúce písmená označujú vierovyznanie a číslo rok narodenia.

Náboženský život v lokálnej komunite

Spoločenstvo modliacich sa matiek

Spoločenstvo modliacich sa matiek (modlitby matiek) predstavuje náboženskú iniciatívu žien a významnú formu kresťanskej laickej religióznej participácie (Moms in Prayer International, 2024; Nichols, 2013; Fuller, 2009). Tento celosvetový fenomén

---

pracujeme v texte štúdie len s údajmi získanými od obyvateľov rímskokatolíckeho vierovyznania. Čo je však dôležitejšie, podľa účastníkov výskumu a nám dostupných informácií, sa obyvatelia hlásiaci sa k evanjelickej cirkvi nezúčastňujú ani jednej z analyzovaných praktík. V priebehu výskumu sa nám však nepodarilo objasniť dôvod ich neúčasti.

3 Etnografický výskum a primárne spracovanie dát boli vykonané spoluautorkou textu počas štúdia na Katedre archeológie a kultúrnej antropológie, Univerzity Komenského v Bratislave, v rámci terénnej etnografickej praxe – spoluautor textu bol školiteľom autorky. Výskum bol zameraný na problematiku náboženstva, pričom po identifikovaní pôsobenia spoločenstva modliacich sa matiek a spoločenstva „putovnej“ Panny Márie v lokalite výskumu, sa výskumníčka podrobne zamerala na ich činnosť. Koncipovanie a písanie článku, ako aj sekundárna analýza dát, prebiehalo v spolupráci oboch autorov.

vznikol v reakcii na túžbu matiek spojiť sa v modlitbe za svoje deti, rodiny a širšiu spoločnosť. Skupina kresťanov v Anglicku v roku 1995 vydala brožúru *Čo to robíme našim deťom?*, ktorá upozorňovala na utrpenie detí vo svete. Zakladateľka hnutia Modlitby matiek tvrdila, že nestačí len upozorňovať na problémy, ale je potrebné aktívne konať. Inšpirovaná Božím volaním začala spolu s ďalšími ženami každodennú modlitbu za deti, čo následne iniciovalo vznik hnutia Modlitby matiek (Katolícka cirkev na Slovensku, n.d.; Modlitby matiek z komunity Útecha, 2023a, 2023b; Moms in Prayer International, 2024). Hnutie sa rýchlo rozšírilo do viacerých krajín, pričom jeho vznik je možné označiť aj za takzvaný *grassroot movement*, teda za hnutie zdola či ľudové hnutie. V kontexte kresťanstva ide tak o hnutie vznikajúce z dôvodu motivácie náboženských laikov, a nie náboženských expertov, ktoré má voči oficiálnej doktríne rozmanité a dynamické vzťahy (Bahna, 2024, 2025; Darieva & Kormina, 2023; Mate-Toth, 2017; Zachar Podolinská, 2019b). V prípade spoločenstva modliacich sa matiek majú tieto vzťahy pozitívny rozmer, pretože, ako uvidíme nižšie, činnosť spoločenstva ako aj spoločenstvo samotné sú zastrešené aj oficiálnymi náboženskými štruktúrami. K týmto štruktúram patrí oficiálne celosvetovo pôsobiace Spoločenstvo modliacich sa matiek, jeho jednotlivé skupiny pôsobiace na regionálnej či lokálnej úrovni, a v neposlednom rade rímskokatolícka cirkev a jej predstavitelia.

Na čele každého spoločenstva stojí takzvaná hlavná matka, ktorá predstavuje vedúcu pozíciu zapísanú v spoločenstve. Hlavná matka riadi spoločné modlitby a získava nové členky do spoločenstva. Do pozície nie je volená, pretože je to matka, ktorá vytvorila nové spoločenstvo na konkrétnom mieste. Spiritualita modlitieb matiek spočíva v dôvere v Boha a v úplnom odovzdaní seba i svojich blízkych do jeho rúk. Hnutie sa riadi zásadami, ako neohováranie, nezverejňovanie dôverných informácií a neradenie si navzájom, ale namiesto toho všetko zveruje modlitbe. Modlitby matiek sú cirkvou a členmi spoločenstva často prirovnávané k rybárskej sieti, ktorá zachraňuje aj tých, ktorí sa zdajú stratení.

Vznik spoločenstva celosvetovo, ako aj v lokalite výskumu, bol motivovaný potrebou matiek spojiť sa, zdieľať svoje náboženské zážitky a spoločne sa modliť za ochranu a pomoc v živote. Respondentka Magda hovorí o vzniku spoločenstva modliacich sa matiek ako o spoločenstve s celosvetovou pôsobnosťou:

„No, to bola len túžba najprv. Mala som takú túžbu v srdci, že do nejakého spoločenstva patriť. A tak sme sa za to modlili, s takou malou dušičkou som tie maminy oslovila, ktoré by teda mohli, možno by mali záujem. A to bolo potom také spontánne, že teda sme prišli na to, že viaceré tak po tom túžili. Sme sa tak našli. Už to sedem rokov funguje. Každú stredu sa stretávame, aj cez tú koronu sme sa stretávali, keď už sa nedalo, tak sme, tak že po internete spájali vtedy a modlili, ale aspoň dve sme sa chodili vždy modliť“ (Magda-RK-1977).

Magda vo výroku opisuje túžbu založiť spoločenstvo modliacich sa matiek, ako aj proces oslovovania potenciálnych členiek. Na Magdinom výroku je taktiež zaujímavý opis fungovania spoločenstva počas pandémie COVID-19, teda obdobia, kedy

bol náboženský život a jeho prejavy regulované vládnymi nariadeniami, ktoré mali zabrániť šíreniu pandémie (bližšie MacNeil et al., 2023; Morón et al., 2021; Village, 2022; Wildman et al., 2020). Podobne ako iné formy náboženského života, aj spoločné modlitby spoločenstva boli prenesené do digitálneho priestoru. Účastníčka výskumu v interview nešpecifikuje dôvod, prečo museli byť pri modlitbe prostredníctvom internetu prítomné aspoň dve členky. Avšak minimálny počet účastníčok spoločných modlitieb je stanovený všeobecnými pravidlami spoločenstva, ktoré upravujú počet a charakter spoločných modlitieb na dve modliace sa matky. Ďalšia respondentka, Kornélia, opisuje jeho vznik nasledovne:

„No to [meno členky spolku]⁴, akože tam boli volakiesi, alebo pán farár tam poslal, už si nepamätám, že vlastne sa po Slovensku zakladali tieto spolky. No a prišli k nám do kostola. No a sme sa mali vlastne stretnúť a povedali, čo to je, ako a tak, no a takže kto by chcel chodiť a že sa to zakladá. Tak [meno členky spolku] bola vlastne taká do toho iniciátorka, tak to tak prevzala... Celosvetové to prišli, ľudia, panie, čo majú to na starosti Slovensko. No a vlastne u nás sa to vtedy začalo zase u nás zakladať“ (Kornélia-RK-1974).

Vznik a vývoj modlitebnej skupiny matiek zahŕňal proces, počas ktorého prešli od individuálnych modlitieb k organizovanému spoločenstvu. Ako vidíme vo výroku Magdy a Kornélie, vznik spoločenstva v lokalite výskumu bol síce výrazne ovplyvnený motiváciami jednotlivých členiek, ale prispela k nemu aj návšteva členiek spoločenstva modliacich sa matiek z iných lokalít Slovenska. Kornélia vo svojom výroku legitimizuje založenie spoločenstva aj prostredníctvom odvolávania sa na výroky rímskokatolíckeho kňaza pôsobiaceho v lokalite výskumu. Členka spoločenstva Magda opisuje počiatky fungovania nasledovne:

„Čo bolo najprv, bolo, že sme sa museli jeden desiatok [ruženca] modliť mesiac, ktorého si v Betleheme porodila. Až po tom mesiaci prišla táto mama, čo bola taká vedúca, tak tá nás potom viedla na tú skupinku, že ako by to malo vyzerať. Potom tak oficiálne nás zapísali do toho spoločenstva a vlastne sme také celosvetové spoločenstvo“ (Magda-RK-1977).

Z Magdinho výroku vyplýva, že v počiatkoch sa členky modlili jeden desiatok ruženca počas mesiaca spojeného s narodením Ježiša v Betleheme. Táto začiatočná a pretrvávajúca aktivita mala pripraviť pôdu na formovanie skupiny. Postupne, pod vedením skúseného člena (neskôr hlavnej matky), sa spoločenstvo formovalo a nakoniec bolo oficiálne zapísané do širšej siete, čo im podľa účastníčok výskumu umožňuje zdieľať modlitby s matkami po celom svete. Skupina sa v lokalite výskumu

4 Ak výrok účastníkov výskumu obsahuje časti v hranatých zátvorkách, tieto dodatky vložili do výroku autori, aby poskytli kontext, anonymizovali konkrétne mená alebo iné citlivé informácie, na ktoré odkazovali účastníci výskumu.

stretáva každú stredu od roku 2017. Ako sme videli aj počas pandémie COVID-19, keď osobné stretnutia neboli možné, si členky našli spôsob, ako zostať v spojení a vykonávali stretnutia prostredníctvom digitálnych médií. Viaceré účastníčky výskumu prikladali značný význam a hodnotu spoločným modlitbám, zdieľaniu viery, podpore a solidarite aj pre nich v náročnom období, akým bola napríklad pandémia COVID-19.

V lokalite výskumu sa spoločenstvo pravidelne stretáva, a to najmä po bohoslužbách v priestoroch kostola, pričom najčastejším dňom stretávania sa je streda. Tieto stretnutia majú pevne stanovený rámec a cieľ: posilniť osobnú aj kolektívnu modlitbu za rodiny, deti a spoločnosť. Stretnutia trvajú približne tridsať minút. Všetky členky deklarovali pomerne jasnú predstavu, prečo sa na tejto aktivite zúčastňujú: je to motivácia modliť sa za blízke osoby, ako aj za širšiu náboženskú komunitu. Toto spoločenstvo poskytuje priestor ženám na to, aby sa mohli pravidelne stretávať a modliť sa za konkrétne potreby, nielen svojich vlastných detí, ale aj za rodiny iných ľudí či za vyriešenie celosvetových problémov, ako sú pandémie a epidémie, násilie či vojny.

Pred začatím spoločných modlitieb sa členky usadia v pomyselnom kruhu po dvojiciach do lavíc vpredu pred oltárom. Stretnutie sa začína tichým úvodom, keď každá z prítomných žien drží v rukách papierik s menami detí alebo blízkych, za ktorých sa modlí. Tento akt je symbolickým vyjadrením ich odovzdania sa do Božej ochrany. Proces prednášania mien a ich odovzdávania do symbolických Ježišových rúk, ktoré sa nachádzajú pri oltári a majú podobu košíka, do ktorého sa papierik vkladá, sa nesie v tichosti. Košík obsahuje tri prvky, menovite kríž ako jeden z najvýraznejších symbolov kresťanstva a zároveň utrpenia a nádeje, sviečku, ktorá môže reprezentovať napríklad svetlo večné a nádej, a napokon Bibliu. Akt odovzdania mena a následnej modlitby je podľa účastníčok výskumu hlbokým duchovným gestom a má silný náboženský a emocionálny význam. Modlitbu vykonávajú spoločne, pričom každá žena, ktorá sa na modlitbe zúčastní, zdieľa svoje prosby a vďaky. Ako hovorí účastníčka výskumu:

„No, to sú, to máme napísané mená svojich detí, svojich krstných detí, svojich birmovných detí a môžeme si ešte niektoré deti aj adoptovať, keď sa chceme za nich modliť, tak sa to povie, že si ich adoptujeme na modlitbu. A tie si píšeme na tie papieriky a tie potom vlastne odovzdávame. Je to proste také to duchovné odovzdanie do Božích rúk tie deti, do Ježišových rúk ako do toho košíka, ten košík je symbol Ježišových rúk. Je tam že krížik, sviečka a sväté písmo... a ten košík. Tam musia byť tie štyri veci, to je ešte dôležité“ (Magda-RK-1977).

Počas modlenia sa členky postupne vymieňajú pred oltárom. V procese týchto kolektívnych modlitieb kľáčia. Zaujímavým prvkom spoločenstva je aj jeho otvorenosť pre rôzne ženy, nielen matky s deťmi. Duchovná prax modlitieb zahŕňa modlitby za biologických potomkov, ako aj za krstné deti a birmovné deti. Modliace sa matky môžu tiež pomyslene adoptovať iné deti, s ktorými nie sú spriaznené vyššie spomínanými spôsobmi, za ktoré sa chcú modliť. Účastníčka výskumu hovorí:

„Musí to byť žena, a môže to byť aj krstná mama, môže to byť kľudne aj rehoľníčka. Môže to byť mama, ktorá nemôže mať deti a príde sa modliť za nich. Máme takú starú mamu, ktorá sa modlí za svoju dcéru, aby teda porodila niekedy. Nie je to vekom obmedzené vôbec“ (Magda-RK-1977).

Účastníčka výskumu Kornélia opisuje modlitby matiek, pravidiel modlenia, ako aj dôležitosť ich dodržiavania nasledujúcim spôsobom:

„Tu máme taký vzor, knižku, a podľa toho vzoru ideme, akože tam sú. Proste modlitby, ale vlastne neviem čisto modlitby, čo sú to také prosby, alebo niečo také, tak vlastne podľa tej knižky stále ideme. Sú na to pravidlá, proste sa musia dodržiavať. Toto, že sa číta, na začiatku sa pomodlí desiatok ruženca, potom sa to číta. Každá matka číta, potom sú tam tie ďakovné a vlastne odovzdávanie. Potom máme na tých krúžkoch napísané mená svojich detí a vlastne ich odovzdávame do toho košíka ako do Božích rúk“ (Kornélia-RK-1974).

Podľa účastníčok výskumu sa spoločenstvo síce vyznačuje viacerými neformálnymi charakteristikami, avšak náboženské aktivity sú zastrešené určitými pravidlami. Tieto pravidlá môžu prameniť napríklad z náboženskej literatúry či webstránok spoločenstva modliacich sa matiek. Pravidlá sa nevzťahujú len k modlitbám a priebehu stretnutí, ale napríklad aj k počtu účastníkov. Jedna z členiek opisuje tieto stretnutia, aj vo vzťahu k počtu účastníčok, nasledovne:

„No niekedy nás príde aj pätnásť alebo šesťnásť, ale potom sme sa rozdelili na dve, takže máme už dve také. Jedna je taká mini, lebo tu sú také ako rodina, že tri mamy, jedna mama zomrela z nich, tak dve sa modlia. Ale vždycky stačia dve, že už je spoločenstvo. Malo by byť najviac osem ale, že by sme sa rozdelili, keď sme sa o tom rozprávali, tak oni nechcú sa rozdeliť, že im to takto vyhovuje, že im to takto dobre. No tak, ako je to také trochu nad, no, ako vravím malo by nás byť len osem. Ale je tak že príde deň, keď nás je tam päť a inokedy nás je tam dvanásť“ (Magda-RK-1977).

Vo výroku vidíme, že podľa účastníčky výskumu minimálny počet účastníčok skupinových modlitieb sú dve členky a maximálny počet by mal byť osem členiek. Vo výroku sa však taktiež ukazuje aj istá flexibilita pravidiel vo vzťahu k počtu členiek. Skupina je teda flexibilná, prispôbuje sa počtu účastníkov a aj keby sa mali podľa formálnych pravidiel spoločenstva rozdeliť, členovia preferujú zostať v jednej väčšej skupine. Ďalšia členka hovorí v tomto kontexte nasledovne:

„A tam by malo byť vlastne tak stanovené, tuším, že deväť matiek by tam malo byť, hej? Že aj keď ide viacej, že by sa malo vytvoriť nové ďalšie spoločenstvo. No, lebo tam je vlastne iba tých deväť modlitieb a to by sa mala vlastne každá matka. No ale nás niekedy príde aj viacej, lebo sme akože aj viaceré, ale nikdy to není, že by sme prišli i všetky. Takže sa to tak rozdeľuje. Lebo nás chodilo akože veľa, tak potom sa rozdelili“ (Kornélia-RK-1974).

Postoje členiek spoločenstva k počtu účastníkov kolektívnych modlitieb sú rozmanité, predovšetkým sa však vyznačujú pozitívnymi konotáciami, pričom dynamika skupiny a niektoré prvky samotnej praktiky sa prispôsobujú počtu prítomných. Napríklad na každom stretnutí sa účastníčky modlia deväť základných modlitieb z knižky Modlitby Matiek. Každá matka sa modlí jednu modlitbu a na záver spoločne deviatu (Modlitby Matiek z Komunity Útecha, 2023a). Bez ohľadu na počet členiek na konkrétnom stretnutí, sa tieto modlitby musia vykonať. Aj v dôsledku tejto formy modlitieb vzniká do istej miery flexibilná komunita, ktorá dokáže prispôbiť svoje stretnutie počtu účastníkov, čo domnievame sa ukazuje ich vzájomnú súdržnosť a ochotu podieľať sa na spoločnom náboženskom živote a aktivitách.

Účasť na bohoslužbe a následných modlitbách matiek je asociovaná so stavmi pokoja, duševnej a fyzickej pohody, vyrovnanosti, zmierenia. Pozitívne reflektované pocity sa vzťahujú ako k duševnému a emocionálnemu stavu, tak ku stavu fyzickému. Slovanmi účastníčky výskumu: „*Tam sa človek odreauguje. Taký klud je tam. Ja taká vyrovnaná domov ... také sa človek aj nadrie, ale príde celý taký vyrovnaný*“ (Gwendolína-RK-1963). Podobné účinky skupinových, ako aj individuálnych rituálov a ritualizovaných praktík, boli zdokumentované v mnohých krajinách sveta a teda v rozmanitých náboženských, sociálnych a kultúrnych kontextoch (napríklad Anastasi & Newberg, 2008; Lang et al., 2015; Lang et al., 2020; Wood, 2017).

Členky spoločenstva opakovane vyslovili presvedčenie, že spoločné modlitby majú podľa nich veľký význam a silu. Táto sila vyplýva zo skupinovej povahy modlitby, pretože podľa nich sa spoločne modlia matky z rôznych kútov sveta za konkrétne prosby a to v rovnaký čas. Celý proces modlitieb je podľa členiek prepojený s celosvetovou komunitou modliacich sa matiek, čo im podľa nich dodávalo pocit, že ich modlitby nie sú izolované, ale sú súčasťou širšieho náboženského spoločenstva. Obzvlášť dôležitým sa tento aspekt kolektívnych modlitieb stal v období izolácie počas pandémie COVID-19.

Podľa účastníčky výskumu Magdy je spoločenstvo modliacich sa matiek veľkým prínosom nielen pre konkrétne rodiny, z ktorých jednotlivé členky pochádzajú, ale aj pre celú náboženskú komunitu, ako lokálnu tak celosvetovú. Magda hovorí:

„*Vlastne to, že keď sa my tu modlíme, tak sa modlíme so všetkými mamami sa celom svete. Tak to funguje, tá jedna prosba, to sa modlia všetky mamy na celom svete. Ono to má takú obrovskú silu*“ (Magda-RK-1977).

Výsledky etnografického výskumu naznačujú, že spoločenstvo vytvára priestor pre spoločné vykonávanie rituálnych praktík a posilňuje medzilidské vzťahy založené na vzájomnej solidarite. V kontexte náboženských spoločenstiev, ako je spoločenstvo modliacich sa matiek, sa ukazuje, že modlitba a duchovná prax nie sú iba osobné záležitosti, ale majú aj silný sociálny rozmer. Podľa výrokov účastníčok výskumu, členovia spoločenstva vytvárajú pevné sociálne väzby, ktoré sa zakladajú na vzájomnej dôvere, porozumení a zdieľaní náboženských hodnôt a sú podporované prostredníctvom účasti na kolektívnych rituáloch. Tento model spoločenstva je

príkladom toho, ako konkrétna náboženská praktika môže predstavovať nielen individuálny prejav religiozity jednotlivých členov, ale slúži aj na posilnenie sociálnych väzieb, ktoré zabezpečujú, že jednotlivci majú podporu v rámci širšej komunity. Zdieľané skúsenosti a spoločná účasť na rituáloch vytvárajú medzi členmi spoločenstva silný pocit spolupatričnosti (Jerotijević & Maňo, 2024, s. 147).

Aj podľa obyvateľov obce, ktorí nie sú členmi spoločenstva, majú jeho aktivity širší spoločenský a náboženský prínos. Podľa rímskokatolíckeho kňaza pôsobiaceho v obci toto spoločenstvo prináša do rodín a lokálnej náboženskej komunity hlboký duchovný prínos. Náboženský expert explicitne podporuje aktivity spoločenstva modliacich sa matiek a vidí ich prínos najmä v nasledujúcich faktoroch:

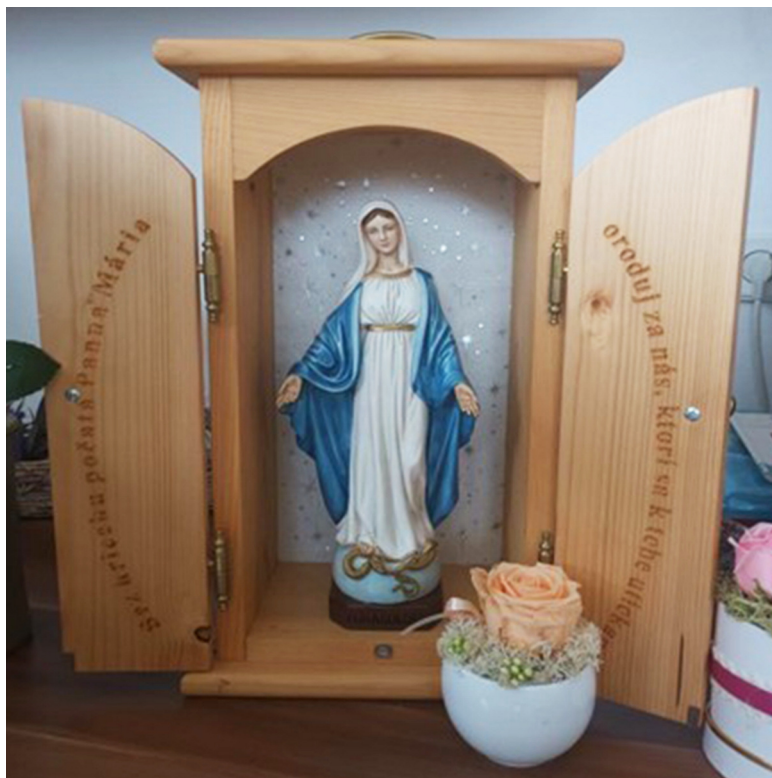
„Je to spolok matiek, teda. Ony sa modlievajú. Každú službu sa stretávajú. Aj sa modlievajú. Konkrétne modlitby, modlitby za konkrétne potreby, rodiny, rodín, farnosti alebo aj vo svete človeka. To je veľká milosť, že sú takí z laickej časti, že majú takú iniciatívu. Veľké plus“ (Náboženský_expert-RK-1974).

Spoločenstvo modliacich sa matiek vzniklo na základe iniciatívy náboženských laikov, ako vo svete tak v lokalite výskumu, no následne prešlo procesom zoficiálnenia a náboženskými inštitúciami a expertmi. To znamená, že jednotlivé rituály, praktiky a ciele spoločenstva podliehajú kontrole, čo však nevyklučuje určité odchýlky vo fungovaní konkrétnych spoločenstiev. Členky môžu niektoré pravidlá vnímať ako flexibilné, s možnosťou ich prispôsobenia špecifickým lokálnym podmienkam. To znamená, že všeobecne rozšírená náboženská praktika či jav bol prispôbený lokálnym náboženským a sociokultúrnym podmienkam (Bahna, 2025; Talmont-Kaminski, 2016).

Spoločenstvo podomovej návštevy Panny Márie

Od začiatku 19. storočia sa mariánske zjavenia a úcta k Panne Márii stali dôležitou súčasťou náboženského života moderného katolicizmu (Bahna, 2024, s. 99; Bahna, 2025, s. 372–373), pričom výnimku nepredstavuje ani územie Slovenskej republiky. Bádateľský záujem o mariánske púte a mariánske zjavenia narastá od obdobia deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia (Bahna, 2024, 2025; Judák et al., 2022; Majo, 2019; Talmont-Kaminski, 2016; Zachar Podolinská, 2018, 2021).

Vladimír Bahna tvrdí, že miesta mariánskych zjavení spájajú dva náboženské fenomény, a to náboženské praktiky spojené s púťami na posvätné miesta a zjavenia, ktoré sú veľmi špecifickým dôvodom vykonania posvätnej cesty, pričom sú spojené s presvedčením v aktívny zásah božských aktérov (nadprirodzených činiteľov) do života veriacich (Bahna, 2024, s. 116). Aj keď na nasledujúcich stranách neopomenieme ani mariánske púte, ako ani aspekty presvedčenia v aktívny zásah nadprirodzených činiteľov do života veriacich, pozornosť budeme venovať skôr sociálnym, kultúrnym a rituálnym aspektom praktiky vymieňania podomovej Panny Márie a aspektom ich domestifikácie. Túto náboženskú praktiku, v rámci ktorej sa medzi rodinami žijúcimi

Obr. 1: Socha Panny Márie, odfotografovaná u jednej z účastníčok výskumu.
Foto: Nikola Slobodová, súkromný archív

v lokalite výskumu vymieňa socha Panny Márie, miestni nazývajú „podomová“, „zázračná“ či „putovná“ Panna Mária (pozri obrázok č. 1).

Spoločenstvo zázračnej Panny Márie, oficiálne nazývané Združenie zázračnej medaily, bolo schválené pápežom Piom IX. v roku 1847 na základe zjavení, ktoré mala v tridsiatych rokoch devätnásteho storočia Catherine Labour v Paríži. Spočiatku malo hnutie miestny charakter, no pápež Pius X. mu v roku 1909 udelil univerzálny štatút pre celú katolícku cirkev a zveril jeho vedenie vincentínskej rodine. Stanovy združenia boli neskôr viackrát aktualizované a schválené Svätou stolicou (napr. v roku 1990 a 2010). Na Slovensku vzniklo národné združenie v roku 2009 a následne sa začal rozvíjať jeho apoštolát, vrátane praktiky podomovej návštevy sochy Panny Márie (Združenie zázračnej medaily, 2026a, 2026b; pre širší kontext Aladel, 2024 [1880]; Pelikan, 1996; Poole, 1999).

V lokalite výskumu bolo spoločenstvo etablované v roku 2021. Každé lokálne spoločenstvo by malo byť oficiálne registrované a zapísané (Združenie zázračnej medaily, 2026a, 2026b). Motivácia pre vznik spoločenstva spočívala v túžbe zakladajúcich členov stretávať sa pri modlitbe. Každý týždeň je socha podomovej Panny Márie v niektorej z rodín žijúcich v lokalite výskumu. Socha býva zväčša umiestnená

v obývačke či inej miestnosti s dostatočnou kapacitou na vykonávanie kolektívnych modlitieb.

Týždeň, keď je socha prítomná v niektorej z rodín, je nazývaný „jej týždeň“. Podľa účastníčok výskumu sa v tomto týždni celá rodina modlí za svoje potreby, túžby a želania, ako aj za potreby, túžby a želania svojich blízkych, priateľov či známych. Proces výmeny by mal podľa účastníčok výskumu zahŕňať stretnutie všetkých členov v rodine, v ktorej sa aktuálne socha Panny Márie nachádza, a následnú spoločnú modlitbu. Prostredníctvom modlitby k Panne Márii sa podľa účastníčok výskumu vyjadruje úcta, ako aj snaha o príhovor a ochranu u Panny Márie. Modlitba teda v tomto zmysle predstavuje prostriedok komunikácie s nadprirodzenou sférou, ako aj prostriedok získania jej náklonnosti. Jedna z účastníčok výskumu opísala svoju skúsenosť s touto praktikou nasledovne:

„No to je tiež vlastne také spoločenstvo zázračnej Panny Márie. A niekedy, no nie niekedy, ale vždy to vyjde tak dvakrát do roka, my to máme tak... To ju máme po týždni, že vždy v nedeľu si ju meníme. Tam máme taký rozpis, v tom kostolíku je, v tom pítvorci a vždy v nedeľu večer si ju príde zobrať ten nasledujúci, ktorý ju má na celý týždeň. Takže si zavolajú, to majú telefónne čísla a po tom týždni je vlastne zase u niekoho iného. No a tiež sú tam sprievodné modlitby, je tam taká, ktorá „privítava“ tu Pannu Máriu, to sa musí modliť, to také pravidlo tiež a potom je taká na konci toho týždňa zasa tú nedeľu je, ktorá odchádza, tak je to rozlúčka s Pannou Máriou. Pri nej by sa mala modliť celá rodina, to je už také, že je to aj pre tú rodinu tá Panna Mária, by mala ku modlitbe zvolávať a modliť sa, vyprosovať za niečo, máme aj zošit, kde si píšeme, čo všetko sme už vyprosili, vymodlili. Tam si kto chce, napíše, že čo teda zažil s tou Pannou Máriou alebo aký zázrak, lebo zázraky sa dejú aj teraz. Je nás asi dvadsaťtri myslím, neviem to presne, myslím, že dvadsaťpäť by nás malo byť, ale dvadsaťtri je myslím tých rodín“ (Magda-RK-1977).

V Magdinom výroku sa zrkadlí opis štruktúry spoločenstva. Magda hovorí, že každý rok je socha v určitej rodine priemerne dvakrát, čo zodpovedá oficiálnym informáciám Združenia zázračnej medaily (Združenie zázračnej medaily, 2026a). Socha sa vymieňa každú nedeľu podľa rozpisu, ktorý je v centre náboženského života v obci, v kostole. Tento zoznam je viditeľný pre všetkých účastníkov náboženských rituálov a tak poskytuje informácie o religiozite obyvateľov obce. Proces vymieňania je sprevádzaný takzvanými sprievodnými modlitbami. Modlitby by mali mať kolektívny charakter, teda modliť by sa mali všetci členovia rodiny spoločne. Modlitby sa vykonávajú pri „privítaní“ sochy Panny Márie, ktoré prebieha v pondelok, a pri „rozlúčke“ a následnom odovzdávaní sochy, ktoré prebieha v nedeľu. Rodina, ktorá sochu prijíma do svojho domu, sa modlí modlitbu prijatia alebo prosby uvedenú v sprievodnom letáku, ktorý je do konkrétnej farnosti distribuovaný spoločne so sochou po vytvorení spoločenstva. Sochu si môže zároveň symbolicky uctiť zapálením sviece a jej ozdobením kvetmi ako prejav úcty a náboženskej oddanosti (Združenie zázračnej medaily, 2026a – pozri obrázok č. 1, na ktorom sú kvetinové dekorácie).

Na odovzdávaní by sa mali zúčastniť nielen členovia dvoch rodín, medzi ktorými aktuálne dochádza k výmene sochy, ale aj ďalší členovia spoločenstva. Na základe dostupných informácií môžeme konštatovať, že akt odovzdávania v lokalite výskumu nemá ceremoniálny rozmer.

Magda rovnako hovorí o zapisovaní modlitieb do zošita, ktorý je zdieľaný členmi spoločenstva. Modlitby a úmysly sú tak viditeľné pre všetkých členov spoločenstva. V neposlednom rade účastníčka výskumu hovorí o zapisovaní zážitkov a zázrakov s Pannou Máriou. Počas terénneho výskumu prebehol rozhovor aj s členkou spoločenstva, ktorá mala v čase výskumu vo svojom dome podomovú sochu Panny Márie. Účastníčka výskumu Erika svoju skúsenosť s touto náboženskou praktikou opísala nasledovne:

Erika-RK-1962: „*Tie prvé deti sa snažia, ako keby sme dve mali vo vnútri, že ja verím, ale... ale už nemajú potrebu nejakú tú vieru, že ísť do kostola potiaľ. I keď mi je to ľúto, tak prosím tiež tu, Pána, aj Pannu Máriu, aby nás zachovali všetkých vo viere, aby tú vieru odovzdávali aj tým vnúčaťom. Akurát tento týždeň máme podomovú Pannu Máriu, a tu je, vidíte? To sa dáva. Koľko členov sa našlo vo [názov obce lokality výskumu], tak týždeň akurát je tento týždeň, mám. A modlíme sa k nej.*“

Etnografka: „*Modlíte sa k nej každý deň?*“

Erika-RK-1962: „*To je tak, že aj keby tu nebola tá Panna Mária, akože Panna Mária je v nebi, tak sa modlím každý deň, aj keby tu nebola tá podomová. Ale tento týždeň sa máme spoločne, kto je, tak sa pomodlíme z takej knižky a ruženec. Prosíme ju, každý za seba a hlavne, aby nás zachovala v mieri a pokoji, aby zachovala nás vo viere. Lebo viete, no, v prvom rade je viera. Aby aj vnúčatá mali tú vieru, aby vedeli tie deti zase tým deťom odovzdávať a rozdávať.*“

Ako sme uvádzali vyššie, proces putovania sochy zahŕňa dohodu a výmenu medzi rodinami, pričom jednotlivé rodiny sa počas týždňa modlia rôzne modlitby, vrátane modlitby privítania a rozlúčky s Pannou Máriou a modlitby ruženca. Podľa účastníčok sa na skupinových modlitbách podieľajú nielen ich rodiny, ale často aj ostatné členky spoločenstva so svojimi rodinami. Prostredníctvom týchto modlitieb sa podľa nich posilňuje náboženský život, súdržnosť, jednota a medziludské vzťahy. Tento konkrétny prejav náboženského života spadá viac-menej do súkromnej sféry, keďže je vykonávaný v obydliach konkrétnych členov. Zároveň má však charakteristiku kolektívnej a komunitnej praktiky, na ktorej sa zúčastňujú členovia lokálneho náboženského spoločenstva. V tomto prípade sa tiež domnievame, že ide o prejav mariánskej úcty vo všeobecnosti, ktorý je adaptovaný na konkrétne lokálne podmienky (Bahna, 2025; Talmont-Kaminski, 2016). Ako sme spomínali vyššie, táto praktika je oficiálne zastrešená a legitimizovaná rímskokatolíckou cirkvou a nepatrí teda do kategórie cirkvou nekontrolovanej mariánskej spirituality (*non-church controlled Marian spirituality*), pre ktorú je charakteristická nielenže menšia, ale skôr žiadna kontrola cirkvou (Kečka, 2024, s. 143–145). Naznačujeme tiež, že toto spo-

čenstvo, rovnako ako modliace sa matky, nespochybnuje, a to ani implicitne, hegemoniu inštitucionálnych náboženských autorít, ale skôr predstavuje žitú formu religiozity vzťahujúcej sa k mariánskej úcte.

Na tomto mieste, na dokreslenie celkového kontextu náboženských praktík a činností spojených s Pannou Máriou, treba dodať, že počas terénneho výskumu boli zaznamenané aj opisy mariánskych pútí. Účastníčka výskumu Magda, ktorá je členkou spoločenstva modliacich sa matiek, ako aj členka spoločenstva zázračnej Panny Márie, o mariánskych púťach hovorí:

„Už to nie je tak ako kedysi, že sa chodilo s Pannou Máriou. Máme takú Pannu Máriu, že sa niesla na pleciah a normálne cez horu, horu ju niesli, až tam do toho Frivaldu prešli. To ešte starí títo všetci to pamätajú a my ako deti, že s nimi, ale už to prestalo. Nevie, teraz už tak, že ideme autami. To už je doba taká, ale ideme tam do toho Frivaldu a tam sme vlastne celý ten deň. Je tam svätá omša, modlí sa tam ruženec a potom križová cesta hore sa ide. Väčšinou tam býva biskup alebo ten jeho pomocník, administrátor či ako sa to volá, tak on slúži svätú omšu“ (Magda-RK-1977).

Účastníčka výskumu vo výroku odkazuje na púte do obce Frivald, starší názov pre obec Rajecká Lesná v okrese Žilina, ktorá predstavuje známe mariánske pútnické miesto (napríklad Bahna, 2024, 2025; Kontriková Šusteková, 2023; Zachar Podolinská, 2021). Hoci podľa Magdy už v súčasnosti sa púte nevyznačujú peším charakterom a s ním spojenou fyzickou a duševnou námahou, stále predstavujú dôležitú súčasť náboženského života obyvateľov obce. Môžeme sa len nazdávať, aké spojitosti má praktika vymieňania sochy zázračnej Panny Márie s púťami do Rajeckej Lesnej. Čo však môžeme tvrdiť s väčšou istotou je, že obe predstavujú určité formy mariánskej úcty. Púť, aj keď v súčasnosti už nie je vykonávaná peším spôsobom, má charakter kolektívnej a verejnej náboženskej praktiky, s ktorou sa spája účasť na kolektívnych rituáloch a vykonanie nie nevyhnutne kolektívnych, ale stále verejných ritualizovaných praktík.

Náboženské praktiky a aktivity, ktoré sme doposiaľ analyzovali v texte, vrátane vyššie spomínaných náboženských pútí, môžu prispieť k vytváraniu silnejších komunitných väzieb, čo je v súlade s mnohými prácami, ktoré tvrdia, že náboženstvo pomáha posilniť sociálne väzby, poskytuje podporu a prispieva aj k redukcii úzkosti (Anastasi & Newberg, 2008; Sosis & Ruffle, 2003; Xygalatas, 2024; Whitehouse, 2021), či posilňuje kooperačné siete (Power, 2017; Power & Ready, 2019). Výroky respondentov na podporu týchto tvrdení nachádzame takmer v každom etnografickom interview, ktoré bolo vykonané či už s členkami spoločenstva modliacich sa matiek alebo členmi spoločenstva podomovej návštevy sochy Panny Márie. Tieto tvrdenia by si však vyžadovali v rámci výskumnej lokality potvrdenie ďalším etnografickým výskumom, ktorý by sa priamo zamerl na zmienenú problematiku.

Nadprirodzené skúsenosti

Ako sme uvádzali vyššie, so sochou Panny Márie sa vymieňa aj zošit, do ktorého sa zapisujú zázraky alebo milosti, ktoré sa počas tejto praxe dejú. U dvoch účastníčok výskumu boli zaznamenané výroky o nadprirodzených skúsenostiach, ktoré sa síce nevzťahujú k soche samotnej, ako ani k spoločenstvu podomovej návštevy sochy Panny Márie, no dokresľujú celkovú religiozitu účastníkov výskumu. Prvá respondentka Jolana opisovala, ako aj v ťažkých chvíľach verí, že pri nej stoja anjeli a pomáhajú jej. Jolana opísala svoju skúsenosť nasledovne:

„Veľmi často Duch Svätý mi pomôže. Alebo nesmiernych... ja mám nesmierne pracovitých anjelov. Ja neviem, ja som si to už chcela zapísať, že koľko rás som bola tak, že som mohla o život prísť pomaly, alebo o to. A neviem, opravdu mám anjelov, ktorí ma držia a držia, a neviem dokedy budú mať tú silu“ (Jolana-RK-1963).

Jolana opisuje nadprirodzené bytosti v podobe Duchu Svätého a anjelov. V Jolaninom výroku sa zračí presvedčenie o aktívnom zásahu nadprirodzených činiteľov do jej života v podobe neurčitej pomoci v ťažkých životných situáciách. Ďalšia účastníčka výskumu, Kornélia, opisovala zážitok s Pannou Máriou:

„Raz v noci som mala vidinu... S dcérkou som kráčala po tom poli a teraz zrazu sa mi zjavil pred domom veľký oblak, veľký oblak a ktorý takto išiel ku mne, sa postavil predo mňa a videla som len nohy a sme sa rozprávali myslou. A to bola Panna Mária a ona sa ma pýtala takto... Takto som sa vracala a ona mi zodvihla ruku a povedala, že [krstné meno účastníčky výskumu], tak tú mi držala, ale ona mi ju nedržala normálne. Všetko išla so mnou, akože sa myslou rozprávali. Ona mi to dala a hovorí, že prečo tam nechodíš? Ukázala mi presne na kostol a ja hovorím, že ty vieš, že tam nemôžem a ona mi povedala, neboj sa a choď. A som sa úplne prebrala, že čo sa dialo a tak. Tak som išla po dlhej dobe, keď sa mi to stalo, tak akože po dlhej dobe to bolo... Hneď potom, keď išla nedeľa, tak som sa rozhodla, že tú nedeľu idem a odvtedy som chodila stále. Akože to bolo prvé stretnutie, také zázračné, že sa mi to akože zjavila? No a? Potom sa mi začali už robiť vlastne takéto a odvtedy som bola taká vnímavá aj proste takéto veci a veľa pomáhajú modlitby... čo ja viem, keď boli deti choré alebo tak, že to bolo také tak citelné. No a potom sa mi začali veci diať, keď môj muž zomrel. To už boli také veci, že to som už bola sama z toho taká. Sa mi zjavoval sa mi akože môj muž“ (Kornélia-RK-1974).

Kornélia hovorí vo výroku o vidine, ktorá sa odohrala v sne a v ktorej sa stretla s Pannou Máriou. Z výroku vyplýva, že Kornélia pripisuje Panne Márie zásluhu za jej opätovný návrat k pravidelným návštevám bohoslužieb a modlitbám.⁵ Táto vidi-

⁵ Z dôvodu etiky výskumu a ochrany osobných citlivých údajov nemôžeme podrobne uviesť dôvody, pre ktoré účastníčka výskumu pred vidinou nenavštevovala náboženské rituály, aj napriek tomu, že sa považovala za príslušníčku rímskokatolíckej cirkvi.

na nemala vplyv na život celej náboženskej komunity alebo jej časti, ale predstavovala osobné zjavenie s dôsledkami pre konkrétneho jednotlivca (Bahna, 2024; Zachar Podolinská, 2018). Zároveň po tejto vidine nasledovali ďalšie epizódy, keď stretla v sne Ježiša Krista, ako aj situácie, keď dostala znamenie od blízkych zosnulých osôb, a to najmä v snoch (pozri napríklad Bužeková, 2024; Jágerová, 2008; Kiliánová, 2010). Kornéliina vidina sa však neuskutočnila v rovnakom čase, keď mala jej rodina sochu zázračnej Panny Márie, pretože ju mala ešte pred vznikom tejto praktiky v lokalite výskumu. Na tomto mieste tiež treba uviesť, že soche samotnej účastníci výskumu neprpisujú schopnosť vykonávať zázraky, či iné nadprirodzené činnosti. Socha predstavuje skôr materiálny náboženský objekt, s ktorým sa spája vykonávanie špecifických náboženských rituálov a ritualizovaných praktík.

Z celkového počtu účastníkov výskumu boli podobné naratívy o nadprirodzených skúsenostiach zaznamenané len v týchto dvoch prípadoch. Táto frekvencia výskytu nevyklučuje, že aj ostatní respondenti či obyvatelia lokality majú podobné sny či iné nadprirodzené skúsenosti. To, že o nich ostatní respondenti nehovorili, môže byť spôsobené faktom, že tieto skúsenosti nemali alebo o nich len nechceli z určitých dôvodov hovoriť. Domnievame sa, že až dlhší stacionárny etnografický výskum v lokalite by mohol ukázať, či aj ostatní respondenti majú takéto skúsenosti (pozri napríklad Silverman et al., 2021; Palgi & Abramovitch, 1984).

Záver

Okrem rituálnych a ritualizovaných praktík, ako účasť na bohoslužbe, či individuálne a kolektívne modlenie sa ruženca, sa v lokalite výskumu vyskytovali dve náboženské praktiky, ktoré sú predmetom analýzy tohto článku. Tieto praktiky predstavujú integrálnu súčasť náboženského života rímskokatolíckej komunity a majú potenciál prispievať k skupinovej súdržnosti. V kontexte spoločenstiev, ako je spoločenstvo modliacich sa matiek, sa ukazuje, že modlitba a duchovná prax nie sú iba osobné záležitosti, ale majú aj silný sociálny rozmer. Spoločenstvo sa pravidelne stretáva s cieľom modliť sa za rodiny a komunitu. Tiež poskytuje priestor pre zdieľanie osobných skúseností a vzájomnú podporu. Modlitba je z perspektívy členiek vnímaná ako akt náboženskej oddanosti, ako aj prostriedok na posilnenie vzťahov medzi členmi komunity. Zdieľané skúsenosti prostredníctvom rituálu pomáhajú vytvárať medzi členmi silný pocit spolupatričnosti. Od svojho vzniku v roku 2017 sa spoločenstvo postupne stalo stabilnou skupinou, ktorá sa pravidelne stretáva, spoločne sa modlí a vytvára pevné vzťahy medzi členkami. Prvotné modlitby v tejto skupine sa zameriavali na modlitbu za rodiny a deti, pričom začiatky spoločenstva sa formovali okolo malých skupín matiek, ktoré sa spontánne stretávali. Spoločenstvo sa postupne transformovalo na oficiálne uznanú modlitebnú komunitu, ktorá je dnes súčasťou širšej celosvetovej siete modliacich sa matiek. Vznik tohto spoločenstva v obci bol síce iniciovaný jednotlivými členmi lokálnej náboženskej komunity, no zároveň bol aktívne podporovaný aj miestnym katolíckym farárom. Ten nie-

len podporil vznik spoločenstva, ale aj poskytuje priestory na ich stretávanie a aktívne vyzdvihuje ich modlitebnú činnosť. Spoločenstvo vzniklo ako celosvetové hnutie na základe iniciatívy náboženských laikov, no zároveň prešlo procesom zoficiálnenia náboženskými inštitúciami a expertmi.

Spoločenstvo podomovej návštevy sochy Panny Márie vzniklo v lokalite výskumu až po ustanovení spoločenstva modliacich sa matiek. Hlavnou motiváciou vzniku bola opäť túžba členiek spoločenstva modliacich sa matiek, avšak nie výhradne ich, stretávať sa a vykonávať ďalšie spoločné náboženské aktivity. Členstvo v spoločenstve modliacich sa matiek a spoločenstve podomovej návštevy sochy Panny Márie sa teda prekrýva, čo však neznamená, že všetky členky spoločenstva modliacich sa matiek sú zároveň členkami spoločenstva zázračnej Panny Márie a *vice versa*. Zatiaľ čo členstvo v spoločenstve modliacich sa matiek je obmedzené na ženy, členstvo v spoločenstve podomovej návštevy sochy Panny Márie sa vzťahuje k väčším celkom, konkrétne k rodinám. Počet členov, charakter modlitieb či procesy výmeny sú regulované oficiálnymi pravidlami a zastrešené náboženskými inštitúciami a expertmi. Spoločenstvo podomovej návštevy predstavuje v lokalite výskumu konkrétny prejav náboženského života spadajúceho do súkromnej sféry, a zároveň adaptáciu mariánskej úcty vo všeobecnosti na konkrétne lokálne podmienky.

Náboženské praktiky a aktivity, ktoré sme analyzovali v texte, môžu z perspektívy ich vykonávateľov nielen obohacovať ich duchovný život, ale aj prispieť k vytváraniu silnejších komunitných väzieb, čo je v súlade s mnohými antropologickými, sociologickými a psychologickými výskumami, ktoré tvrdia, že náboženstvo pomáha posilniť sociálne väzby, poskytuje sociálnu podporu a prispieva k redukcii úzkosti či posilňuje kooperačné siete. Na záver môžeme konštatovať, že skúmanie náboženského života v obci, konkrétne spoločenstva modliacich sa matiek a spoločenstva podomovej návštevy sochy Panny Márie ukázalo, že v lokalite výskumu existujú rozmanité formy náboženskej praxe, ktoré prehlbujú sociálne vzťahy medzi rodinami.

Grantová podpora:

Štúdia bola vypracovaná v rámci projektu APVV-22-0063 *Reprodukcie náboženských a svetónázorových štruktúr na Slovensku, stopäťdesiat rokov zmien a VEGA 1/0724/23, Konspiratívnosť: Prelínanie nadprirodzených a konšpiračných presvedčení.*

LITERATÚRA

- Aladel, J.-M. (2024[1880]). *The Miraculous Medal: Its Origin, History, Circulation, Results*. Lettel Books.
- American Anthropological Association (2023, 31. máj). Anthropological Ethics. *The American Anthropological Association*. Dostupné na: <https://americananthro.org/about/anthropological-ethics/>
- Anastasi, M. W., & Newberg, A. B. (2008). A Preliminary Study of the Acute Effects of Religious Ritual on Anxiety. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine: Para-*

- digm, Practice, and Policy Advancing Integrative Health*, 14(2), 163–165.
<https://doi.org/10.1089/acm.2007.0675>
- Bahna, V. (2019). *Nadprirodzené skúsenosti a naratívna myseľ: Sociálna nákazlivosť spomienok*. Bratislava: VEDA, Ústav etnológie a sociálnej antropológie.
- Bahna, V. (2024). Exploring the Theoretical Perspectives on Marian Apparitions and Pilgrimages. In A. Gogora & J. Panáková (Eds.), *Understanding Slovakia: Contemporary Approaches in Local Anthropology* (s. 96–123). Bratislava: Institute of Ethnology and Social Anthropology.
- Bahna, V. (2025). Domesticating a Marian Apparition and Pilgrimage Site: A Case of Mount Živčák in Slovakia. *Numen*, 72(4), 372–396. <https://doi.org/10.1163/15685276-07204011>
- Bell, C. (1997). *Ritual: Perspective and Dimensions*. Oxford: Oxford University Press.
- Beňušková, Z. (2004). *Religiozita a medzikonfesijné vzťahy v lokálnom spoločenstve*. Bratislava: Ústav etnológie SAV.
- Berg, B. (2001). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Boston: Allyn and Bacon.
- Bernard, H. (2006). *Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches*. California: AltaMira Press.
- Bocánová, M. (2023). Zázračný obraz Panny Márie Trnavskej – medzi religiozitou a spoločensko-politickou revoltou. *Acta Musei nationalis Pragae – Historia*, 76(1–2), 25–34.
<https://doi.org/10.37520/amnph.2022.004>
- Bužeková, T. (2009). *Nepriateľ zvnútra*. Bratislava: VEDA.
- Bužeková, T. (2024). Commemoration of the Dead in the Context of Alternative Spirituality: Collective and Solitary Rituals. *Religions*, 15(5), 626. <https://doi.org/10.3390/rel15050626>
- Darieva, T., & Kormina, J. (2023). Religious activism in Eastern Europe and beyond. *Religion, State & Society: The Keston Journal*, 51(1), 2–10.
<https://doi.org/10.1080/09637494.2023.2187656>
- Durkheim, E. (1976[1915]). *Elementary Forms of the Religious Life*. New York: Harper Collins.
- Fuller, C. (2009). *When Mothers Pray: Bringing God's Power and Blessing to Your Children's Lives*. Colorado: Multnomah.
- Henrich, J., & Henrich, N. (2007). *Why Humans Cooperate: A Cultural and Evolutionary Explanation*. Oxford: Oxford University Press.
- Henrich, J. (2016). *The Secret of Our Success: How Culture is Driving Human Evolution, Domesticating Our Species, and Making Us Smarter*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Jágerová, M. (2008). *Posledné zbohom... Súčasné pohrebné obyčaje*. Nitra: Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, Filozofická fakulta.
- Jerotijević, D. (2015). The Coexistence of Different Explanatory Models of Misfortune: A Case from Serbia. *Human Affairs*, 25(3), 261–275. <https://doi.org/10.1515/humaff-2015-0022>
- Jerotijević, D., & Maňo, P. (2014). Rituál a mysl: kognitívni a evoluční teórie rituálu. *Pantheon*, 9(1), 139–166.
- Judák, V., Petrikovičová, L., & Akimjak, A. (2022). Religious Tourism on the Example of Nation Pilgrim Places in Slovakia (Patronages of the Virgin Mary). *Journal of Education, Culture and Society*, 13(2), 615–630. <https://doi.org/10.15503/jecs2022.2.615.630>
- Katolícka cirkev na Slovensku (n.d.). Modlitby Matiek. *Katolícka cirkev na Slovensku*.
<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/hladat/p/hnutia-a-spolocenstva/c/modlitby-matiek>
- Kečka, R. (2019). Contemporary Models of Marian Discourse in Slovakia. In T. Zachar Podolinská (Ed.), *Traces of the Virgin Mary in Post-Communist Europe* (s. 126–151). Bratislava: VEDA, Institute of Ethnology and Social Anthropology.

- Kiliánová, G. (2010). Dreams as Communication Method between the Living and the Dead: Ethnographic Case Study from Slovakia. *Traditiones*, 39(2), 7–23. <https://doi.org/10.3986/Traditio2010390201>
- Kontriková Šusteková, I. (2023). „Žadni nevi, čož gest laska, kdo gi neskusil...“ Náboženské púte veriacich z Horných Kysúc k Panne Márii Frýdeckej v 1. polovici 19. storočia. *Konštantínove Listy/Constantine's Letters*, 16(2), 121–135. Dostupné na: https://www.constantinesletters.ukf.sk/images/issues/2023_v16_iss2/CL_v16_iss2_121to135.pdf
- Krogmann, A., Nemčíková, M., Oremusová, D., Ambrosio, V., & Mróz, F. (2017). Religiosity and its Reflexion in Tourismus in Slovakia. *Konštantínove Listy/Constantine's Letters*, 10(2), 178–190. <https://doi.org/10.17846/cl.2017.10.2.178-190>
- Kundt, R. (2015). *Contemporary Evolutionary Theories of Culture and the Study of Religion*. United Kingdom: Bloomsbury Academic.
- Lang, M., Krátky, J., & Xygalatas, D. (2020). The Role of Ritual Behaviour in Anxiety Reduction: an Investigation of Marathi Religious Practices in Mauritius. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*, 375(1805), 1–8. <https://doi.org/10.1098/rstb.2019.0431>
- Lang, M., Krátky, J., Shaver, J. H., Jerotijević, D., & Xygalatas, D. (2015). Effects of Anxiety on Spontaneous Ritualized Behavior. *Current Biology: CB*, 25(14), 1892–1897. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2015.05.049>
- MacNeil, A., Findlay, B., Bimman, R., Hocking, T., Barclay, T., & Ho, J. (2023). Exploring the Use of Virtual Funerals during the COVID-19 Pandemic: A Scoping Review. *Omega*, 88(2), 425–448. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2015.05.049>
- Majo, J. (2019). Marian Dedications within the Current Cultural Space of Slovakia. In T. Zachar Podolinská (Ed.), *Traces of the Virgin Mary in Post-Communist Europe* (s. 152–170). Bratislava: VEDA, Institute of Ethnology and Social Anthropology.
- Malinowski, B. (1948). *Magic Science and Religion*. London: Faber & West.
- Maňo, P., & Xygalatas, D. (2022). Ritual Form and Ritual Choice among Mauritian Hindus. *Slovenský národopis*, 70(2), 186–209. <https://doi.org/10.31577/sn.2022.2.18>
- Mate-Toth, A. (Ed.). (2017). *Focus on Religion in Central and Eastern Europe: A Regional View*. Germany: De Gruyter.
- Mentel, A. (2022). Rituals and Group Solidarity: An Ethnographic Case Study. *Slovenský národopis*, 70(2), 228–247. <https://doi.org/10.31577/sn.2022.2.20>
- Mentel, A. (2025). Marian Devotion and Social Integration: The Pilgrimage to Our Lady of Olovo. *Slovenský národopis*, 73(4), 514–532. <https://doi.org/10.31577/SN.2025.4.39>
- Modlitby Matiek z Komunity Útecha. (2023a, 4. marec). Modlitba v skupine. Modlitby Matiek z Komunity Útecha. <https://modlitbymatiek.sk/stretnutia/>
- Modlitby Matiek z Komunity Útecha. (2023b, 4. marec). O Začiatkoch MM. Modlitby Matiek z Komunity Útecha. <https://modlitbymatiek.sk/historia/#O-zaciatkoch-MM>
- Moms in Prayer International. (2024, 23. apríl). Slovakia. *Moms in Prayer International*. <https://www.momsinprayer.eu/slovakia/>
- Moroń, M., Biolik-Moroń, M., & Matuszewski, K. (2021). Alterations in Religious Rituals Due to COVID-19 Could be Related to Intragroup Negativity: A Case of Changes in Receiving Holy Communion in the Roman Catholic Community in Poland. *Religions*, 12(4), 1–22. <https://doi.org/10.3390/rel12040240>
- Národopisná spoločnosť Slovenska (2017). Etický kódex Národopisnej spoločnosti Slovenska. Párnica.
- Nichols, F. (2013). *Moms in Prayer: Standing in the Gap for your Children*. Michigan: Zondervan.

- Norenzayan, A. (2013). *Big Gods: How Religion Transformed Cooperation and Conflict*. Princeton, NJ: Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt32bbp0>
- Palgi, P., & Abramovitch, H. (1984). Death: A Cross-Cultural Perspective. *Annual Review of Anthropology*, 13(1), 385–417. <https://doi.org/10.1146/annurev.an.13.100184.002125>
- Pelikan, J. (1996). *Mary Through the Centuries: Her Place in the History of Culture*. Yale University Press. <https://doi.org/10.12987/9780300185560>
- Poole, C. M. S. (1999). Pierre Coste and Catherine Labouré: The Conflict of Historical Criticism and Popular Devotion. *Vincentian Heritage Journal*, 20(2), 253–304. <https://via.library.depaul.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1222&context=vhj>
- Power, E. A. (2017). Social support networks and religiosity in rural South India. *Nature Human Behaviour*, 1(3), 0057, 1–6. <https://doi.org/10.1038/s41562-017-0057>
- Power, E. A., & Ready, E. (2019). Cooperation beyond consanguinity: post-marital residence, delineations of kin and social support among South Indian Tamils. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*, 374(1780): 20180070, 1–9. <https://doi.org/10.1098/rstb.2018.0070>
- Rappaport, R. A. (1999). *Ritual and Religion in the Making of Humanity (Cambridge Studies in Social and Cultural Anthropology, Series Number 110)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Richerson, J. P. (2013). Human Cooperation is a Complex Problem with Many Possible Solutions: Perhaps All of Them Are True! *Cliodynamics the Journal of Theoretical and Mathematical History* 4, 139–152. <https://doi.org/10.21237/C7clio4119067>
- Serdziuk, B. (2024). Marian Devotion in Post-communist Belarus: Ethical Issues in Field and Desk Research. In M. Kinczer & T. Zachar Podolinská (Ed.), *Etické dilemy v súčasnej etnológii I*. (s. 107–123). Bratislava: Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.
- Silverman, G. S., Baroiller, A., & Hemer, S. R. (2021). Culture and grief: Ethnographic perspectives on ritual, relationships and remembering. *Death Studies*, 45(1), 1–8. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1851885>
- Sosis, R. (2003). Why Aren't We All Hutterites? Costly Signaling Theory and Religious Behavior. *Human nature* 14(2), 91–127. <https://doi.org/10.1007/s12110-003-1000-6>
- Sosis, R., & Ruffle, B. J. (2003). Religious Ritual and Cooperation: Testing for a Relationship on Israeli Religious and Secular Kibbutzim. *Current Anthropology*, 44(5), 713–722. <https://doi.org/10.1086/379260>
- Spradley, J. P. (1979). *The Ethnographic Interview*. Austin: Holt, Rinehart & Winston.
- Spradley, J. P. (1980). *Participant Observation*. Orlando: Harcourt Brace College Publishers.
- Štatistický úrad Slovenskej republiky (n.d.). Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021. *Štatistický úrad Slovenskej republiky*. <https://www.scitanie.sk/>
- Štefanec, J., & Uhrin, M. (2024). Metodologické aspekty etnografického výskumu vo väzniach. *Antropologia Integra*, 15(2), 17–24. <https://doi.org/10.5817/AI2024-1-17>
- Talmont-Kaminski, K. (2016). Embracing Apparitions for Unity: Agnieszka Halemba on a Marian Apparition Site. *Journal for the Cognitive Science of Religion*, 4(2), 185–196. <https://doi.org/10.1558/jcsr.37552>
- Turner, V. (1970). *The Forest of Symbols: Aspects of Ndembu Ritual*. Cornell University Press.
- Uhrin, M., & Bužeková, T. (2022). The Role of Subtle Signals Linked to Religious Rituals in the Evaluation of Newcomers by a Village Community. *Slovenský národopis*, 70(2), 210–227. <https://doi.org/10.31577/SN.2022.2.19>
- Uhrin, M. (2020a). *Kooperácia a náboženstvo v rurálnom prostredí na Slovensku [dizertačná práca]*. Univerzita Komenského v Bratislave.

- Uhrin, M. (2020b). Victor Turner's Theory of Symbols: The Symbolism of a Religious Site and Object in a Rural Environment in Eastern Slovakia. *Religion and Society in Central and Eastern Europe*, 13(1), 21–41. <https://doi.org/10.20413/rascee.2020.13.1.21-41>
- Uhrin, M. (2026). *Rytmus náboženského života: úloha každodenných rituálov a náboženských úkonov v živote náboženských spoločností*. Bratislava: Stimul.
- Uhrin, M., & Horák, M. (2023). One Village, One Family: Social Cohesion in Rural Slovakia. *Český lid*, 110(4), 429–450. <https://doi.org/10.21104/CL.2023.4.02>
- Uhrin, M., Horák, M., & Vybíralová, D. (2024). Tolerance and Cooperation in the Religious Life of a Roman-Catholic Community A Case Study from the Brno-Country District. *Svetovi / Worlds*, 2(1), 55–75. <https://doi.org/10.4312/svetovi.2.1.55-75>
- Village, A. (2022). Attitude toward Virtual Communion in relation to church tradition during the COVID-19 pandemic in the United Kingdom. *Journal of Empirical Theology*, 35(1), 95–117. <https://doi.org/10.1163/15709256-20221430>
- White, C. (2001). *An Introduction to the Cognitive Science of Religion: Connecting Evolution, Brain, Cognition, and Culture*. United Kingdom: Routledge.
- Whitehouse, H. (2021). *The Ritual Animal: Imitation and Cohesion in the Evolution of Social Complexity*. Oxford: Oxford University Press.
- Wildman, W. J., Bulbulia, J., Sosis, R., & Schjoedt, U. (2020). Religion and the COVID-19 <https://doi.org/10.1080/2153599x.2020.1749339>
- Wood, C. (2017). Ritual well-being: toward a social signaling model of religion and mental health. *Religion, Brain & Behavior*, 7(3), 223–243. <https://doi.org/10.1080/2153599x.2016.1156556>
- Xygalatas, D. (2013). Effects of religious setting on cooperative behavior: a case study from Mauritius. *Religion, Brain & Behavior*, 3(2), 91–102. <https://doi.org/10.1080/2153599x.2012.724547>
- Xygalatas, D. (2024). *Ritual: How Seemingly Senseless Acts Make Life Worth Living*. United Kingdom: Profile Books.
- Xygalatas, D., Maño, P., Bahna, V., Kundtová Klocová, E., Kundt, R., Lang, M., & Shaver, J. H. (2021). Social inequality and signaling in a costly ritual. *Evolution and Human Behavior: Official Journal of the Human Behavior and Evolution Society*, 42(6), 524–533. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2021.05.006>
- Xygalatas, D., Kotherová, S., Maño, P., Kundt, R., Cigán, J., Klocová, E. K., & Lang, M. (2023). Big Gods in small places: The random allocation game in Mauritius. In B. Grant Purzycki, J. Henrich, & A. Norenzayan (Ed.), *The Evolution of Religion and Morality* (s. 143–161). New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781032624068>
- Zachar Podolinská, T. (2018). Kvalitatívna analýza naratív o privátnom zjavení Panny Márie v rómskom prostredí ako príklad viac-hlasnej etnografie. *Romano Džaniben*, 2(25), 47–88. <https://www.dzaniben.cz/files/9ef561877f4b30e97fbb37679132c2fb.pdf>
- Zachar Podolinská, T. (2019a). From Periphery to the Centre: Private Apparition of the Virgin Mary (An In-depth Qualitative Analysis of the Apparition's Narrative with Field Journal Notes). In T. Zachar Podolinská (Ed.), *Traces of the Virgin Mary in Post-Communist Europe*. Bratislava: VEDA, Institute of Ethnology and Social Anthropology (s. 284–326).
- Zachar Podolinská, T. (Ed.) (2019b). *Traces of the Virgin Mary in Post-Communist Europe*. Bratislava: VEDA, Institute of Ethnology and Social Anthropology, Slovak Academy of Sciences.
- Zachar Podolinská, T. (2021). *Marian Devotion Among the Roma in Slovakia: A Post-Modern Religious Response to Marginality*. London: Palgrave Macmillan.

- Zachar Podolinská, T. (2025). Mary on the move – from the “to see-ask-thank” to the “to document & share”. *Slovenský národopis*, 73(4), 458–470.
<https://doi.org/10.31577/SN.2025.4.36>
- Združenie zázračnej medaily (2026a, Marec 13.). *Podomová návšteva Panny Márie*.
<https://www.zzm.sk/podomova-navsteva-panny-marie/>
- Zrušenie zázračnej medaily (2026b, Marec 13.). *Pôvod združenia*.
<https://www.zzm.sk/povod-zdruzenia/>

O AUTOROCH

SILVIA STRAKOVÁ – študentka etnológie na Katedre kultúrnej antropológie a archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

MICHAL UHRIN (ORCID: 0000-0002-8062-5785) – odborný asistent na Katedre kultúrnej antropológie a archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Venuje sa etnografickému výskumu náboženstva a kooperácie v slovenskom rurálnom prostredí. Publikoval práce zamerané na komplexný vzťah medzi príbuzenstvom, náboženstvom a formami kooperácie. Jeho doterajšie výskumy sú rámcované teoretickými konceptmi evolučnej a kognitívnej antropológie, pričom sa zameriava na teórie súvisiace s náboženstvom, kooperáciou a rituálmi.